

Yhteenveto 3/2006

Historiallisen Aikakauskirjan 3/2006 teema on Tiede, tieto ja valta.

Ville Kivimäki käsittelee artikkelissaan ("Psykiatrien paperisota. Suomalaisotilaiden psyykkisten vammojen diagnoosit ja hoito toisen maailmansodan aikana") suomalaispsykiatrien kirjoituksia psyykkisesti vammautuneiden sotilaiden diagnosoinnista ja hoidosta toisessa maailmansodassa. Artikkelissa kuvataan diagnosiperiaatteiden taustaideologiaa, kehitystä ja vaikutusta hoitokäytäntöihin. Keskeisenä tutkimuskysymyksenä on, millaisen liikkumavaran psykiatriset käytännöt jättivät sotilaille ilmaista sodan aiheuttamia psyykkisiä järkytyksiä ja saada niihin apua.

Antti Oikarinen tarkastelee ("Kreikkalaistuva Rooma – Rooman tasavallan aikaiset kirjastot ja kreikkalaisen kirjallisuuden leviäminen") kreikkalaisen kulttuurin leviämistä Roomaan kirjastojen ja kirjakokoelmien muodossa. Mitä kirjastoja ja kirjakokoelmia kreikkalaisesta maailmasta tuotiin tasavallan ajan Roomaan? Miten roomalaiset tasavallan ajan yksityiskirjastot syntyivät, keiden perustamia ne olivat, mitkä niiden vaiheet olivat ja mitä kreikkalaista kirjallisuutta ne sisälsivät?

Marko Junkkarinen esittelee maailmankuvatutkimuksen mahdollisuuksia historiatieteen näkökulmasta ("Maailmankuvatutkimus historian 'aputieteenä'"). Maailmankuvan käsitettä käytetään laajasti sekä arkikielessä että tieteellisissä esityksissä. Historia ei muodosta tässä suhteessa poikkeusta. Usein käsitteen tarkempi määrittely tai sen tarjoamat metodiset mahdollisuudet jäävät vähemmälle pohdinnalle.

Oiva Kuisman aiheena on 1700-luvulla Turun Akatemiassa toiminut humanisti H. G. Porthan ("Henrik Gabriel Porthanin estetiikka"). Porthanin johdolla

tehdyt opinnäytetyöt samoin kuin vuonna 2001 julkaistu teos *Porthans manuskript om estetik och den sköna litteraturen* osoittavat, että estetiikan esiin nousu huomioitiin Turun akatemiassa vain muutaman vuosikymmenen viiveellä.

Pehmeiden piilolinssien keksijä Otto Wichterle otti 1960-luvun lopulla aktiivisesti kantaa tieteen tilaan ja tulevaisuuteen sosialistisessa Tšekkoslovakiassa. Kuten Riikka Nisonen toteaa artikkelissaan ("Politiikkaa ja piilolinssijä – akateemikko Otto Wichterlen toiminta Prahan kevään ja normalisoinnin aikana") Tšekkoslovakian miehitys vuonna 1968 johti laajamittaisiin puhdistuksiin, jotka koskettivat myös tiedemaailmaa. Wichterlen toiminta Prahan kevään ja Tšekkoslovakian miehitystä seuranneen ns. normalisoinnin aikana havainnollistaa tieteen ja politiikan läheistä mutta vaikeaa liittoa Tšekkoslovakian historian tärkeän murroskauden aikana.

Kysymystä tieteen ja vallan suhteesta käsittelee Heini Hakosalo kolumnissaan "Valta ei ole abstraktio". Arto Nevala tarkastelee korkeakouluhistorian tutkimussukupolvien ominaispiirteitä ja näkökulmia sekä pohtii, mihin tutkimusta jatkossa voisi painottaa ("Korkeakouluhistorian linjoja"). Seppo Hentilä arvioi Marjatta Hietalan toimittaman teoksen *Tutkijat ja sota*, jossa käsitellään tutkijoiden kontakteja ja kohtaloita toisen maailmansodan aikana ("Tutkijat ja sota").